

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

Ἐπιπροσέχων τὴν προεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, πρῶτιστον καθήκον θεωρῶ νὰ εὐχαριστήσω πάντας ὑμᾶς, διότι διὰ τῆς εὐμενοῦς ψήφου σας μὲ ὑψώσατε εἰς τὸ ὕπατον τοῦτο τοῦ ιδρύματος ἀξίωμα. Ἐξ ὀνόματος ὑμῶν εὐχαριστῶ τὸν ἀπερχόμενον Πρόεδρον κύριον Ἡλίαν Μαρσιολόπουλον, δι' ὅσα ὑπὲρ τῆς Ἀκαδημίας ἐμόχθησεν. Εὐχαριστῶ τὸν ἀγαπητὸν συνάδελφον καὶ διὰ τοὺς περὶ ἐμοῦ ἐπιεικεῖς λόγους του. Ἡ συνεργασία μας ἐν τῷ προεδρείῳ καὶ τῇ Συγκλήτῳ διέρρευσεν ἐν ἀδιαταράκτῳ ἀρμονίᾳ. Μετὰ πολλῆς ἀγάπης ἀποβλέπω πρὸς τὸν νέον Ἀντιπρόεδρον κύριον Παναγιώτην Ζέπον. Ἡμῖσεος ἀκριβῶς αἰῶνος ἀνέφελος φιλία ἀποτελεῖ ἐγγύησιν ὅτι ἡ ἀγαστὴ ἐκείνη ὁμοφροσύνη θὰ μετατεθῇ ἐκ τῶν φοιτητικῶν ἐδρῶν εἰς τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς θώκους. Ἐὰν ἡ πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα κύριον Ἰωάννην Θεοδωρακόπουλον φιλία ὕστερῃ πως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, οὐδόλως ὑπολείπεται κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὴν ποιότητα. Φιλία καὶ συναδελφικὴ ἐκτίμησις μὲ συνδέει μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν Δημοσιευμάτων καὶ ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν γραμματέων κυρίων Ἰωάννου Ξανθάκη καὶ Ἰωάννου Χαραμῆ καὶ τῶν μελῶν τῆς Συγκλήτου προέδρων τῶν Τάξεων κυρίων Περικλέους Θεοχάρη, Γεωργίου Μυλωνᾶ καὶ Γρηγορίου Κασιμάτη. Γνωρίζω, κύριοι συνάδελφοι, πόσον βαρέα εἶναι τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀναδέχομαι, μάλιστα δὲ εἰς καιροὺς κρισίμους. Τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἐν τῇ Συγκλήτῳ συναδέλφων θὰ προαγάγω τὰ ἔργα τοῦ ιδρύματος καὶ ὅτι θὰ περιφρουρήσω πάσῃ δυνάμει τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ. Ἄνευ τούτων ἡ καλλιέργεια τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, γενικώτερον ὁ βίος τοῦ πνεύματος, ἀποβαίνουν σκοποὶ ἀνέφικτοι.

Κατ' ἐπικρατήσαν ἔθος ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, ἀναλαμβάνων τὰ καθήκοντά του, ἐκθέτει τὰς ἀπόψεις του περὶ τῆς ἀκολουθητέας τακτικῆς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν τοῦ ιδρύματος. Θὰ ἀκολουθήσω καὶ ἐγὼ τὴν παράδοσιν. Ὅμως, ἀναλογιζόμενος πόσον τὰ ἔργα ἀποδεικνύονται συνήθως ἥσσονα τῶν λόγων, θὰ γενικεύσω τὸ θέμα καί, ἀντὶ νὰ παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς βραχυπρόθεσμα προγράμματα, θὰ ὀμιλήσω περὶ μακροπροθέσμων ἀντικειμενικῶν στόχων. Θὰ πλαισιώσω τὴν ἔκθεσίν μου διὰ γενικωτέρων τινῶν σκέψεων περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀκαδημιῶν εἰς τὴν ἀναπτυσσομένην ἐπιστημονικὴν ζήτησιν καὶ τὴν ἐπιδιωκομένην κρατικὴν ἢ ἡμικρατικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐρεῦνης.

Εἰς ἓνα κόσμον ἐν συνεχεῖ ἀναμοχλεύσει καὶ ἀμφισβητήσει τὰ προβλήματα

τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐρεῦνης εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῶν γενικῶν διαφορῶν. Ἡ ἀνερχομένη καταναλωτικὴ κοινωνία καὶ αὕτη ἡ πολιτεία, ἡ πρώτη ἀγωνιζομένη νὰ παγιώσῃ τὰς κατακτήσεις της, ἡ δευτέρα ἀγκυλωδῶς φερομένη πρὸς τὴν τεχνικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, προβάλλουν καὶ ταύτην καὶ ἐκείνην ὡς καιρίας ἐπιδιώξεις των. Παιδεία καὶ ἐπιστημονικὴ ζήτησις συνάπτονται μετὰ τῶν προγραμμάτων τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ἀποβαίνουν δ' ἐνίοτε συνθήματα ἀπατηλά. Μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, ἐνῶ τὰ Πανεπιστήμια εἶχον ἀρχίσει νὰ στενάζουν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ὀσημέραι ἀδξανομένης πελατείας των, μεταξὺ τούτων καὶ τῆς ἀρχαϊζούσης ἀκαδημίας εἰσепήδησεν εἰς νέος θεσμός, περισσότερον ἐδέλικτος, διαθέτων γενναιοτέρας πιστώσεις, περισσότερον προσιτός, ὁ θεσμός τῶν κρατικῶν ἢ ἡμικρατικῶν κέντρων ἐρευνῶν. Οὕτω μία νέα ἱεραρχία ἐγενῆτο παρὰ τὸν ἀκαδημαϊκὸν καὶ τὸν πανεπιστημιακὸν διδάσκαλον. Ὡς ἤτο ἐπόμενον, τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπηρέασαν τοὺς προσανατολισμοὺς καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἰδρυμάτων.

Ἐδαίσθητος δέκτης τῶν ἐπερχομένων μεταβολῶν ἡ «Διεθνὴς Ἐνωσις τῶν Ἀκαδημιῶν» (*Union Académique Internationale*) ἔφερε τὸ θέμα εἰς τὴν τεσσαρακοστὴν ἐβδόμην σύνοδόν της ἐν Λονδίῳ, τὸν παρελθόντα Ἰούνιον, εἰσηγομένου τοῦ D. F. Allen, γενικοῦ γραμματέως τῆς *British Academy*. Ὁ κ. Allen ἐπεσήμανε τὰς μεταξὺ τῶν παλαιοτέρων ἀκαδημιῶν ὑφισταμένας διαφορὰς ὀργανώσεως καὶ ἐτόνισεν ἰδιαίτερος δύο ἐκ τῶν μεγαλυτέρων συγχρόνων προβλημάτων: τὴν ἔκτακτον ἄνθησιν τῶν «κοινωνικῶν ἐπιστημῶν» καὶ τὴν ἀπότομον ἄνοδον τῶν νέων ἐθνῶν, τῶν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀναπτύξεως νέων λαῶν. Ἐὰν αἱ ἀκαδημίαι, εἶπεν, ἐπιθυμοῦν νὰ διατηρήσουν καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἀποστολήν των, ὀφείλουν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰ δύο ταῦτα γεγονότα. Πρὸς τὸ παρὸν ἠρκέσθη νὰ συστήσῃ τὴν εὐρύτεραν ἀνταλλαγὴν προγραμμάτων καὶ ἀνθρώπων.

Ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τῶν γενικωτέρων θεμάτων, παρατηρῶ ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὡς διεμόρφωσε τοὺς θεσμοὺς της κατὰ τὰ πενήκοντα περίπου ἔτη τῆς λειτουργίας της, ἀνήκει εἰς τὸν τύπον τῶν ἰδρυμάτων τοῦ λεγομένου «μεικτοῦ συστήματος». Παραλλήλως δηλαδὴ πρὸς τὸ κύριον ἀκαδημαϊκὸν σῶμα περιέλαβεν ἢ ἀνέπτυξε τὰ προσηρηθέντα Κέντρα Ἐρεῦνης, τὰ ὁποῖα τελοῦν ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν καὶ τὸν ἔλεγχόν της. Πλὴν δύο, τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου καὶ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τὰ ὁποῖα προὔπηρχον, τὰ λοιπὰ εἶναι ἰδικά της δημιουργήματα. Κατὰ ταῦτα ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μεσάζει, εὐρίσκεται κατὰ τινα τρόπον μεταξὺ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἰδρυμάτων τοῦ ἀνατολικοῦ συγκροτήματος, ὅπου ταῦτα ἀσκοῦν τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος καὶ τῶν ἀμιγοῦς τύπου ἀκαδημιῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὡς ἡ

Γαλλική Ἀκαδημία καὶ αἱ λοιπαὶ Ἀκαδημαίαι τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ἡ Βρετανικὴ Ἀκαδημία κλπ. Ἴσως, πλησιέστερον πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἴσταται ἡ Αὐστριακὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Βιέννης, ἡ ὁποία διατηρεῖ παρεμφερεῖ ἰδρύματα.

Ὁ Ὄργανισμὸς καὶ ἡ παράδοσις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἡ δυνατότης ἐπεκτάσεως καὶ ἀνακαινίσεως τῶν προσηρτημένων Κέντρων Ἐρεῦνης ἐπιτρέπουν εἰς αὐτήν, χωρὶς μεγαλεπήβολα σχέδια μεταρρυθμίσεων, νὰ προέρχεται λελογισμένως καὶ ἡρέμα πρὸς νεωτερισμούς. Εἰς μίαν κρίσιμον στιγμὴν τῶν τελευταίων ἐτῶν, εἰς τὴν αἰθουσαν ταύτην, ἐλέχθη καὶ ὁμοθυμῶς ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἡ ἀνακαινίσις τοῦ σώματος εἶναι ἀδιάκοπος καὶ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ του. Ἐκαστος ἡμῶν, εἰσερχόμενος μετὰ μακρὰν πλάνην εἰς τοὺς δρόμους τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως, κομίζει διὰ τῆς ἀπηρτισμένης προσωπικότητός του τὰ σπέρματα τῆς ἀλλαγῆς. Θὰ προσέσω ὅτι ὁ νομοθέτης, ἐπιτρέπων τὸν καθ' ἑκάστην προκήρυξιν προσδιορισμὸν τοῦ περιεχομένου τῶν ἐδρῶν, ἀφίνει εἰς τὸ σῶμα τὴν ἐλευθερίαν νὰ κινῆται ἀναλόγως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας καὶ δυνατότητας εἰς τοὺς χώρους τῆς Ἐπιστήμης.

Παλαιότεραι καὶ πρόσφατοι ἀπώλειαι ἀγαπητῶν συναδέλφων, δυσχέριαι προκύψασαι περὶ τοὺς κειμένους νόμους, βραδύτητες λυπηραὶ περὶ τὴν κύρωσιν τῶν ἐκλογῶν καθιστοῦν ἀναγκαίαν τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ ῥυθμοῦ τῆς ἀναπληρώσεως. Ἡδὴ ὁ μηχανισμὸς ἔχει κινήθῃ, ἐξ ἔδραι ἔχουν προκηρυχθῇ, ἡ ἐβδόμη ἔχει προταθῇ, ἐλπίζεται δὲ ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀρχομένου ἔτους αἱ Τάξεις θὰ ἀποφασίσουν τὰ δέοντα. Θὰ ἡδύνατό τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἡ Ἀκαδημία δὲν προήγαγεν ἀρκούντως τοὺς θεσμούς τῶν προσέδρων καὶ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν καὶ δὲν ἐπωφελήθη διὰ τὰ ἔργα τῆς ἐκ τῆς παρουσίας διαπρεπῶν ξένων ἐταίρων καὶ ξένων καὶ Ἑλλήνων ἀντεπιστελλόντων μελῶν τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἐνδείκνυται ὅπως πρὸς ταῦτα πάντα στραφῇ ἡ προσοχὴ τοῦ σώματος μετὰ λελογισμένης, ὡς πάντοτε, λιτότητος.

Τὰ ὑφιστάμενα Κέντρα Ἐρεῦνης καλύπτουν σπουδαίους χώρους τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αἱ Θετικαὶ Ἐπιστῆμαι ἀντιπροσωπεύονται δι' ἑνὸς μόνου, τοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν Ἀστρονομίας καὶ Ἐφηρμοσμένων Μαθηματικῶν. Ἐκτὸς τούτων ἔχουν ἰδρυθῇ τὸ Γραφεῖον Ἐπιστημονικῶν Ὄρων καὶ Νεολογισμῶν καὶ ἡ Ὑπηρεσία συλλογῆς καὶ συστηματικῆς κατατάξεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων, τελευταίως δὲ τὸ Ἰδρυμα Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη, τοῦ ὁποίου ὁ Κανονισμὸς θὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν κρίσιν εἰς μίαν τῶν προσεχῶν συνεδριῶν τῆς Ὀλομελείας. Ὡσαύτως λειτουργοῦνται καὶ εἰδικαὶ ἐπιτροπαί, ἄλλαι ἐπιστημονικαὶ καὶ ἄλλαι διοικητικαί, ἄλλαι δρῶσαι καὶ ἄλλαι ἀπὸ μακροῦ ἀτονήσασαι.

Ἡ ἀνανέωσις τῶν προγραμμάτων καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεσμοῦ τῶν κέντρων

θὰ ἠδύνατο νὰ ἀξήσουν τὴν ἐρευνητικὴν δραστηριότητα τῆς Ἀκαδημίας. Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ ὀμιλήσω περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν Τάξιν τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν. Ἀπλῶς ὑπενθυμίζω ὅτι ἐκ τῶν σκοπῶν τοῦ ἰδρύματος εἶναι ἡ ἔρευνα τῶν στοιχείων καὶ τῶν προϊόντων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ καθόλου ἡ μελέτη τῆς φύσεως τῆς χώρας. Ὡσαύτως δὲν λησμονῶ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1926 καὶ ἀπὸ τοῦ 1929, ἀπὸ τῆς συστάσεως δηλαδὴ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου 4398, ἡ ἐν Ἑλλάδι ὀργάνωσις καὶ λειτουργία τῶν ἐρευνητικῶν μονάδων τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν ἔχουν τὰ μάλιστα προαχθῆ εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ ἰδρύματα καὶ εἰς αὐτόνομα κέντρα.

Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν διαφερόντων τῆς Δευτέρας καὶ τῆς Τρίτης Τάξεως αἱ δυνατότητες ἀναπτύξεως εἶναι μεγάλαι. Θὰ ἀρκεσθῶ νὰ ἐπαναλάβω ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 28ης Μαΐου 1970 ἐτόνισα ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, ὅτι ἡ σύστασις μᾶς μεγάλης ἐρευνητικῆς μονάδος, ἀφιερωμένης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἀρχαιότητα, καλυπτούσης δὲ τὴν Ἱστορίαν, τὴν Φιλολογίαν, τὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ πάντας τοὺς βοηθητικὸς κλάδους, εἶναι αἷτημα παλαιὸν καὶ ἐπιείγον. Τότε μόνον ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν θὰ ἔχη ἐπιτελέσει ἓνα τῶν πρωτίστων σκοπῶν τῆς, ὅταν ὁ κατ' ἐξοχὴν νευραλγικὸς οὗτος κλάδος τῆς Ἀρχαιολογίας θὰ καταλάβῃ παρ' ἡμῖν τὴν πρέπουσαν θέσιν.

Ἄλλοι κλάδοι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθοῦν. Ἡ σύστασις τοῦ Ἰδρύματος Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη ἀνοίγει εὐρυτάτας προοπτικὰς εἰς τὴν σπουδὴν, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἔρευναν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γραμματείας καὶ γλώσσης, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Συγκριτικῆς Φιλολογίας, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔκδοσιν τῶν μνημείων τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ἡ Ἱστορικὴ Γεωγραφία, κλάδος ἀνεπαρκῶς θεραπευόμενος παρ' ἡμῖν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον εὐρύτερας διερενήσεως διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ὑφισταμένου πυρῆρος τῆς *Tabula Imperii Romani*. Ἡ τελευταίως συσταθεῖσα Ἐπιτροπὴ Ἐρεῦνης τῆς Φιλολογίας, τοῦ Δαϊκοῦ Βίου καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ ἐν γένει τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν θὰ ἦτο εἰς θέσιν, ἀναπτυσσομένη καὶ ἐνισχυομένη, νὰ ἀντιμετωπίσῃ μεγάλα καὶ ἐπίμαχα θέματα τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν παρομοίων προγραμμάτων ἀναπτύξεως τῆς ἐρευνητικῆς δραστηριότητος δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναμείνωμεν τὴν ἔκδοσιν ἰδίων νόμων. Ἀπὸ τοῦδε ἡ κειμένη νομοθεσία ἐπιτρέπει νὰ θέσωμεν εἰς κίνησιν τὰς δυνάμεις μας. Αἱ μόνιμοι ἐπιτροπαί, περὶ τῶν ὁποίων προνοεῖ ὁ Ὄργανισμός (ἄρθρα 7 κέ.) καὶ ὁ Ἐσωτερικὸς Κανονισμός (ἄρθρα 33 κέ.) τῆς Ἀκαδημίας, παρέχουν ἐπαρκῆ πλαίσια ὀργανώσεως. Ἀρκεῖ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸν ὄρον («Ἐπιτροπὴ») ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐχρησιμοποίησαν τοῦτον τὰ ἀπώτερα πρότυπα τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, οἱ ὀργανισμοί, φέρ' εἰπεῖν, τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδη-

μίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων ἢ τῆς Αὐστριακῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν πανεπιστημιακῶν καὶ τῶν ἐρευνητικῶν ἰδρυμάτων νεωτέρου τύπου αἱ ἀκαδημαίαι, ὡς ὁ Ἑλλην νομοθέτης οὐρίζει, σκοπὸν ἔχουν «τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ καθόλου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων». Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ὁ αὐτὸς νομοθέτης παρεχώρησεν ἔργα ἀνωτάτου συμβούλου καὶ ὀφθιμοστοῦ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν θεμάτων τοῦ ἔθνους. Κατὰ ταῦτα μέχρι τινὸς ἡ Ἀκαδημία συμπορεύεται μετὰ τῶν πανεπιστημιακῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐρευνητικῶν κέντρων. Εἶναι ὁμοῦ αἱ ἀκαδημαίαι ἀπλῶς πολυδύναμα ἐρευνητικὰ ἰδρύματα; δύνανται διὰ μόνῃς τῆς ἐρένης νὰ θεωρήσων ἐκπληρουμένην τὴν ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς παραδόσεώς των ἀποστολήν; Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἔρχομαι νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ἀκαδημαϊκῆς Ἐνώσεως τεθέντα ἐρωτήματα.

Αἱ ἀκαδημαίαι εἶναι ὀργανισμοὶ συντηρητικοὶ (τὸν ὄρον λαμβάνω κατ' ἀμοφτέρας τὰς ἐκδοχάς: τοῦ «συντηρεῖν» καὶ τοῦ «ἔχεσθαι τῶν καθεστηκότων»). Συνδέονται μετὰ τῆς μεγάλης Ἀναγεννήσεως τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς πνευματικῆς τῆς ἀναπτύξεως, εἶναι δὲ ἐμπνεύσεως Ἑλληνικῆς, ὅχι μόνον διότι ἡ πρώτη των σύλληψις ἀνατρέχει εἰς τοὺς «σκιεροὺς δρόμους» τοῦ Ἀκαδήμου, ὅχι μόνον διότι ἡ ἀφετηρία των συμπίπτει μετὰ τῆς ἀνακαινίσεως τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ διότι νεώτεροι Ἑλληνες ὑπῆρξαν οἱ εἰσηγηταὶ καὶ οἱ πρωτεργαταὶ των. Εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ παρουσίαν τοῦ Γεωργίου Πλήθωνος Γεμιστοῦ (1438/1439) ἀποδίδει αὐτὸς ὁ Marsilio Ficino, ὁ «Princeps Academiae», τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τῆς Φλωρεντινῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας, ὅπου ἄλλως διέπρεπεν ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος. Ὡσαύτως Ἑλληνες ὑπῆρξαν οἱ εἰσηγηταὶ καὶ συνθιασῶται τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἀλδίνης Νέας Ἀκαδημίας. Ἑλληνικῆς ἐμπνεύσεως αἱ ἀκαδημαίαι εἶναι συνδεδεμέναι μετὰ τοῦ τελείου πνευματικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον, συντηρητικὴ, προοδευτικὴ ἢ ἐπαναστατικὴ, ἐδημιούργησεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ κοινότης. Τὸ τέλειον τοῦτο σύστημα δὲν εἶναι τὸ παράπαν στατικόν, ἀλλ' ἐξελισσόμενον καὶ διαρκῶς ἀξαναόμενον, ἀξαναόμενον ὁμοῦ καὶ ἐξελισσόμενον ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ πνεύματι. Δύνανται αἱ ἀκαδημαίαι νὰ ἀνοίγωνται πρὸς τοὺς ἐν ἀναπτύξει νέους λαοὺς ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οὗτοι ἐν τῇ ἀνόδῳ των προάγονται πρὸς τὴν ἡμετέραν παιδευσιν καὶ τὰς ἡμετέρας δόξας. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει αἱ ἀκαδημαίαι παύουν νὰ εἶναι τοιαῦται καὶ περιέρχονται εἰς τὴν τάξιν ἀπλῶν ἐρευνητικῶν μονάδων νέου τύπου.

Διότι αἱ ἀκαδημαίαι δὲν εἶναι ἀπλᾶ κέντρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐρευνᾶται ἡ ὕλη τῶν ἐπιστημῶν. Πέρα τῆς ἐρένης, πέρα τῆς ζητήσεως καὶ τῆς καλλιιεργείας τῶν

γραμμαμάτων καὶ τῶν τεχνῶν ὑπάρχει τι τὸ κατὰ παράδοσιν ἀνήκον εἰς αὐτάς, τὸ ὁποῖον ἰδιαίτατα ἐκεῖνα ἐπιδιώκουν καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἄλλοτε ἄλλο, ἀλλαχοῦ ἄλλο, ἐνίοτε δυσκόλως ὀριζόμενον: εἶναι τὸ ἓν, ἢ ἐνότης, ἢ σύνθεσις, ἢ γνῶσις, ἢ (παιδεία ἢ ἀκριβεστάτη). Τὰ ἐπέκεινα τῆς ἐρεύνης καθιστοῦν τὸ μοναδικὸν γνώρισμα τῶν ἀκαδημιῶν εἰς πάσας τὰς χώρας. Εἰς τὸν εἰσβατήριον λόγον του εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν (3 Ἀπριλίου 1879) ὁ Ἐρνέστος Renan περιέγραψε τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἁρμονίαν, ἢ ὁποία γεννᾶται ἐκ τῆς εἰς ἓν ἀφομοιώσεως τῶν ἀντιτιθεμένων ἀρχῶν: «ἀπὸ τινος βαθμοῦ ἐξάρσεως, εἶπε, πᾶσαι αἱ μεγάλαι λειτουργίαι τοῦ ἑλλόγου βίου εἶναι ἀδελφαί». «Διηρημέναι εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἐφαρμογὰς τῶν, συχνὰ ἀντιτιθέμεναι πρὸς ἀλλήλας, ἂν μὴ ἐχθρικάι, αἱ διάφοροι τελειώσεις τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος συναντῶνται ἐπὶ τῶν κορυφῶν, πρὸς τὰς ὁποίας σπουδάζουν. Ἡ εἰρήνη κεῖται μόνον εἰς τὰ ὕψη» (*Oeuvres complètes de Ernest Renan*, ἔκδοσις ὑπὸ Henriette Psichari, τόμ. Α', ἐν Παρισίοις, 1947, σελ. 724). Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὴν ἐνότητα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐπεδίωξε καὶ ὁ νομοθέτης, θεσπίσας μὲ τὴν διαίρεσιν τοῦ σώματος εἰς Τάξεις, ἐπιτρέψας δὲ τὴν περὶ πάντων ἀπόφασιν εἰς τὴν Ὀλομέλειαν, ἔχουσαν ἐνιαίαν σύνθεσιν καὶ διοίκησιν.

Ἐπέκεινα τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς ζητήσεως . . . Εἰς μίαν Ἀκαδημίαν τῆς Ἑλλάδος τὸ κοινὸν σημεῖον, πρὸς τὸ ὁποῖον συγκλίνουν αἱ ἐπὶ μέρους ἐπιτεύξεις, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀνευρεθῇ. Τὸ ἓν, ἢ ἐνότης, ἢ σύνθεσις, ἢ ἀκριβεστάτη παιδεία, οἶονεὶ ὕψηλὴ κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου, εἶναι ἢ Ἑλληνικὴ παράδοσις ἢ παράδοσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ μεθ' ὅλων τῶν προεκτάσεων καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀκολουθημάτων της εἰς τοὺς χώρους τοῦ Ἐυρωπαϊκοῦ πνευματικοῦ συστήματος. Ἐπιστῆμαι, γράμματα καὶ τέχναι συναντῶνται εἰς τὴν φωτεινὴν ταύτην ἀκρόρειαν.

Δὲν εἶναι πρόθεσίς μου νὰ ἐπεκταθῶ πέρα τῶν ὀρίων, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπει ὁ σκοπὸς τῆς σημερινῆς ὁμιλίας. Πρὶν ὅμως ἐγκαταλείψω τὸ βῆμα, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐκθέσω σκέψεις τινὰς περὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν στοιχείου τῆς παραδόσεως, τῆς Ἑλληνικῆς δηλονότι γλώσσης, καὶ τοῦτο ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ διαφέροντα τῆς Ἀκαδημίας. Δὲν πρόκειται νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ὡς τοῦτο τοῦλάχιστον κοινῶς τίθεται. Εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλαὶ ἀκαδημίαι, μεταξὺ δὲ τούτων ἢ περιφανῆς Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, τῷ 1635, κύριον σκοπὸν ἔθεσαν τὴν καλλιέργειαν τῆς γλώσσης. Εἶναι ὀλιγότερον γνωστὸν ὅτι ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ ἀναγεννωμένου Ἑθνους ἐπεσήμανε τὴν ἀνάγκην συστάσεως Ἀκαδημίας πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλλιέργειας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Οὕτως εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν «Στοιχείων Λογικῆς, Μεταφυσικῆς καὶ Ἠθικῆς» τοῦ Φραγκίσκου Soave (ἐν Βενετία, 1804) γράφονται μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: «τὸ μόνον λοιπὸν μέσον, ὁποῦ ἤμπορεῖ νὰ βελτιώσῃ καὶ

τὸ ἐδικόν μας γένος, εἶναι μία μικρὰ πρὸς τὸ παρὸν Ἀκαδημία, συστημένη εἰς ἓνα τόπον ἀρμόδιον· τοῦτο δέ ἐστὶν ἓνα σύστημα ἀνδρῶν πεπαιδευμένων, εἰδημόνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἄλλων ξένων γλωσσῶν, ὅχι νὰ παραδίδουν μαθήματα καὶ ἐπιστήμας (δὲν εἶναι οὗτος ὁ τρόπος τῆς βελτιώσεώς μας), ἀλλὰ νὰ καλλιεργήσουν τὴν γλῶσσάν μας (τοῦτο εἶναι ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον), νὰ συγγράφουν δηλαδὴ τὴν Γραμματικὴν τῆς, νὰ κάμουν τὸ Λεξικόν τῆς, νὰ συγγράφουν τὰ ἀναγκαῖα διδακτικὰ βιβλία».

Μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὴν ἐθνικὴν εὐαισθησίαν ἢ πνευματικὴ ἠγεσία ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος εἶδε τὴν γλῶσσαν ὡς ἔννοιαν ταυτόσημον τοῦ ἔθνους, εἴτε διότι αὕτη ἦτο τὸ γνώρισμα τῆς ἐθνικῆς αὐτοσυνειδησίας, εἴτε διότι παρεσκεύαζε τὴν paίδευσιν καὶ διὰ τῆς παιδεύσεως τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐνότητα, εἴτε διότι ἀπετέλει δικαίωμα παντός ἐλευθέρου ἢ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν φερομένου λαοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Κοραῆς εἰς τὴν Ἐπιστολὴν πρὸς Ἀλέξανδρον Βασιλεῖον (Προλεγόμενα εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Αἰθιοπικῶν τοῦ Ἡλιοδώρου, 1804), «ἡ γλῶσσα εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πλέον ἀναπαλλοτριώτα τοῦ ἔθνους κτήματα». Ἐπηκολούθησεν ἢ ἀμφισβήτησις τῆς συνεχείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ πνευματικὴ ἠγεσία εἶρε καὶ πάλιν τὴν δικαίωσιν. Παραστατικώτατα θὰ γράφη βραδύτερον ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος· «ἡ κοινὴ καὶ καθομιλουμένη γλῶσσα, ὁ ἄγραφος μὲν ἀλλ' ἀπαραβίαστος οὗτος νόμος τῆς ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου αἰῶνας πολιτευθείσης Ἑλληνικῆς φυλῆς· ἡ παράδοσις αὕτη τῶν ἀλληλενδέτων ἐθνικῶν μας φάσεων εἶναι πραγματικῶς τὸ μόνον λείψανον τῆς ναυαγησάσης ἀρχαιότητος, ἡμῖν ὑπὸ τῶν μέσων χρόνων μεταδοθέν, τὸ μόνον ἔμβιον μνημόσυνον, ἐν ᾧ συγκεφαλαιοῦται σχεδὸν ὁ σύνολος βίος τοῦ γένους, ἐν ᾧ ὀλομελής ἐσοπτρίζεται ἢ κατὰ καιροὺς ὑπὸ παντοδαπῶν περιστάσεων διαμελισθεῖσα Ἑλληνικὴ διάνοια» (Βυζαντινὰ Μελέται. Περὶ πηγῶν Νεοελληνικῆς ἐθνότητος ἀπὸ Η' ἄχρι Ι' ἑκατονταετηρίδος μ. Χ., ἐν Ἀθήναις, 1857, σελ. 575). Ὁ νεώτερος μελετητὴς τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἡγεμονικῆς πορείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὡς δυνάμειος πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς, ἀξία καὶ ἀρχὴ μαχομένη, πρωτοπορία μιᾶς ἄλλης κατακτήσεως, βασιλικὴ ὄντως γλῶσσα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων, συμβασιλεύουσα μετὰ τῶν Ῥωμαίων, γλῶσσα αὐτοκρατορικὴ ἐπὶ Βυζαντίου, ὄργανον θεολογικῆς σκέψεως καὶ θρησκευτικῆς ἐξάρσεως ἐπὶ πατριαρχῶν, κιβωτὸς συντηρήσεως καὶ σάλπισμα ἀπελευθερώσεως ἐπὶ σουλτάνων. *Imperium καὶ Sermo*, Αὐτοκρατορία καὶ Γλῶσσα, θὰ παραμείνουν πάντοτε διὰ τὸν Ἕλληνα δίδυμοι ἔννοιαι.

Τὸ ὄνειρον τοῦ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ ἐπραγματοποιήθη μετὰ ἑκατὸν εἴκοσι δύο ἔτη. Εἰς τὴν συντακτικὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας

Ἐπιτομὴ (18 Μαρτίου 1926) περιελήφθη μεταξὺ τῶν σκοπῶν τοῦ ιδρύματος καὶ οὗτος· νὰ «μελετᾶ καὶ κανονίζῃ τὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης, παρασκευάζῃ καὶ συντάσῃ καὶ δημοσιεύῃ τὴν Γραμματικὴν, τὸ Συντακτικὸν καὶ τὰ Λεξικά αὐτῆς». Ὁ κωροϊκὸς νόμος 4398 τοῦ 1929 περιώρισε τινὰς τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων. Αἱ πρῶται ἐπιτροπαὶ ἠσχολήθησαν περὶ τὴν σύνταξιν τῆς Γραμματικῆς καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ὁ Δημήτριος Αἰγινήτης, πρόεδρος τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς, ἀφιέρωσε τὴν πραγματείαν «Τὸ Γλωσσικὸν Ζήτημα καὶ ἡ Νεοελληνικὴ γλῶσσα» (γραφεῖσαν τῷ 1934, ἀλλ' ἐκδοθεῖσαν τῷ 1958 εἰς τὰς Πραγματείας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. 23, ἀριθμ. 4).

Τὸ μέγα ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνεδέχθη καὶ συνεχίζει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, εἶναι τὸ Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ἰδρυθὲν διὰ νόμον τῷ 1908 τῇ εἰσηγήσει τοῦ Γεωργίου Χατζιδάκι, ὑπήχθη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τῆς συστάσεώς της. Τὸ τεράστιον τοῦτο ἐγχείρημα ἀποτελεῖ ἀπογραφὴν τῆς λαλουμένης συγχρόνου Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς κοινῆς καὶ τῶν διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων. Πολλὰ δυσμενεῖς κρίσεις ἠκούσθησαν καὶ παλαιότερον καὶ προσφάτως περὶ τῆς πορείας τῆς ἐκτυπώσεως. Τινὲς τούτων ὀφείλονται εἰς τὴν ἄγνοιαν τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ Λεξικοῦ. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἔκδοσις προχωρεῖ μὲ βραδὴν ῥυθμὸν. Χρέος ἐκ τῶν πρωτίστων τῆς Ἀκαδημίας εἶναι νὰ παράσχη πάντα τὰ μέσα, ὥστε νὰ ἐπισπευσθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ὄλικου. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἀδιαφορήσῃ τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα διὰ παρεμφερῆ ἐγχειρήματα, ὡς τὸ «Λεξικὸν τῆς μεσαιωνικῆς δημόδου γραμματείας 1100 - 1669» (1968 κέ.) τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Κριαρᾶ. Νέαν ἀφορμὴν δραστηριότητος παρέχει εἰς αὐτὸ ἡ πρό τιμος γενομένη δωρεὰ τοῦ ἐν Ἠνωμέναις Πολιτείας καθηγητοῦ κ. Δημητρίου Γεωργακά, ἡ ἀνακοινωθεῖσα ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 28 τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, δωρεὰ τοῦ λεξικογραφικοῦ ὄλικου ἐκ 3.000.000 καὶ πλέον δελτίων τοῦ ὑπὸ τούτου παρασκευαζομένου Ἑλληνοαγγλικοῦ Λεξικοῦ. Ἄς ἐπιτραπῇ τέλος νὰ προσθέσω ὅτι κατὰ τὴν ἐν Χίῳ σύνοδον τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν (Μάϊος 1973) ἐγένετο δεκτὴ πρότασις περὶ τῆς παρασκευῆς ἐνὸς «Νέου Δουκαγγίου» (Nouveau Du Cange), ὁ ὁποῖος θὰ καλύψῃ τὸν λεξικὸν πλοῦτον τῆς Βυζαντινῆς περιόδου ἀπὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.

Αἱ λεξικογραφικαὶ αὐταὶ ἔρευναι ἔρχονται νὰ δικαιώσουν τὰς προσδοκίας τῶν Ἑλλήνων λογίων τῆς Τουρκοκρατίας τριακόσια καὶ πλέον ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς σοβαρωτέρας ἀποπειρας ἀπογραφῆς τοῦ «Θησαυροῦ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς βάσεως τετραγλώσσου» τοῦ Γερασίμου Βλάχου (1659). Ἀποκαλύπτουν τὸν πελώριον ποταμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, ῥέοντα διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, τὴν ἀδιατάρα-

κτον συνέχειάν του, τὴν ἁρμονικὴν σύζευξιν τοῦ νέου πρὸς τὸ παλαιόν. Εἶναι εὐτυ-
 χῆς ὁ λαὸς ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὸ ἔδαφος ἀρδεύει ὁ ποταμὸς· εὐτυχῆς καὶ αἰχμά-
 λωτος τῆς εὐτυχίας του. Δὲν εἶναι καθόλου ἄπορον τὸ ὅτι τὸ οὕτω καλούμενον
 γλωσσικὸν ζήτημα προεκάλεσεν εἰς τὴν χώραν ταύτην τόσον βαθείας ἀντιθέσεις.
 Αἱ γραφόμεναι καὶ αἱ φιλολογικαὶ γλῶσσαι ἀπομακρύνονται τοῦ προφορικοῦ λόγου
 καὶ εἶναι συστήματα λογίας ἐμπνεύσεως. Διὰ τοῦτο πολλαὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσ-
 σῶν ἐξεκίνησαν ἐκ τῶν ἀπλουστέρων μορφῶν καὶ προήχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ διὰ
 τῆς συμπληρώσεως καὶ τοῦ ἐμπλουτισμοῦ. Εἰς τοὺς Ἑλληνας, οἰκοδομοῦντας τὸν
 νεώτερον λόγον των, τὸ πρόβλημα ἐτίθετο κατ' ἀντίστροφον φορᾶν· ἐκαλοῦντο νὰ
 διαπλάσων τὴν γλῶσσάν των διὰ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ τῆς ἀποπτωχύνσεως. Ὁ
 Ἀντώνιος Meillet, τερματίζων τὴν ἐπίτομον Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης
 (*Aperçu d'une histoire de la langue grecque*, ἔκδοσις δευτέρα, ἐν Παρισίοις,
 1920, σελ. 252), ἔγραφε: «Καθαρεύοντες καὶ δημοτικισταὶ συμφωνοῦν ἐν τῇ προσ-
 παθείᾳ των νὰ συγκροτήσουν μίαν γλῶσσαν κοινήν, ὑπηρετοῦσαν ὅλους τοὺς Ἑλ-
 ληνas. . . Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην δημιουργεῖται μία νέα κ ο ι ν ῆ, ἡ ὁποία λαμ-
 βάνει ἀπὸ τῆς παλαιᾶς (κοινῆς) μέγα μέρος τῶν στοιχείων της, καθ' ὃν τρόπον ἡ
 Ἑλληνιστικὴ κ ο ι ν ῆ διετήρησε πολλὰ ἐκ τῆς Ἰωνικῆς κ ο ι ν ῆ ς. Ἡ ἀνακτη-
 θεῖσα συνείδησις τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς γλώσσης,
 προϋπόθεσιν τῆς ἐνότητος τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ δευτέραν κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐπο-
 χὴν φορᾶν μία Ἑλληνικὴ κ ο ι ν ῆ ἀφανίζει τὰ τοπικὰ ιδιώματα. Ἀλλὰ, ἐνῶ ἡ
 μεγάλη κ ο ι ν ῆ τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ
 νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἡ νέα κ ο ι ν ῆ ἀπηχεῖ κυρίως τὸν ἀγῶνα τῶν σημερινῶν
 Ἑλλήνων διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν Εὐρωπαϊκὴν παιδείαν».

Ἐναντι τῶν προβλημάτων τῆς γραφομένης νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐτηρή-
 σατε, κύριοι συνάδελφοι, σώφρονα στάσιν, δεχθέντες εἰς τοὺς κόλπους σας τὰς
 δισταμένας ἀπόψεις καὶ θεραπεύσαντες ἀμφοτέρας τὰς μορφὰς τοῦ λόγου. Ἐγνω-
 ρίζετε ὅτι ἡ συμβίωσις παρασκευάζει τὴν συμφιλίωσιν καὶ τὴν συγχώνευσιν καὶ
 ἔχετε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ διγλωσσία εἶναι φαινόμενον ἐγγενὲς τῆς Ἑλληνικῆς.
 Ἀπεκλείσατε τὰς ἐσπευσμένας λύσεις καὶ τὰς ἄωρους κωδικοποιήσεις, διότι, ὡς
 ἔλεγεν ὁ Émile Litttré, «τὸ νὰ ἐπιβάλλωμεν εἰς τὴν γλῶσσαν κανόνας, ὑπαγορευομέ-
 νους ὑπὸ τῆς γενικῆς καὶ ἀφηρημένης λογικῆς, ὡς ὑπολαμβάνει ταύτην ἐκάστη
 ἐποχὴ, εὐκόλως ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἀθθαιρεσίαν». Πάντως ἡ πρόσφατος σύστασις τοῦ
 Γραφείου Ἐπιστημονικῶν Ὁρῶν καὶ Νεολογισμῶν ἐπιτρέπει εἰς ὑμᾶς εὐρεῖαν ῥυθμι-
 στικὴν ἐνέργειαν εἰς ἓνα νευραλγικὸν τομέα. Ἴσως ἡ ῥυθμιστικὴ σας δικαιοδοσία
 θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς ἄλλους χώρους τοῦ γραφομένου λόγου, π.χ. εἰς
 τὰ θέματα τῆς ὀρθογραφίας κ.ἄ. Σήμερον, ὀγδοήκοντα ἕξ ἔτη μετὰ «Τὸ ταξίδι» τοῦ

Ψυχάρη, τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐν τελευταία ἀναλύσει περιορίζεται εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ὁμιλουμένης, ὅσον ἔνεστιν, εὐρύτεραν ἀπορρόφησιν στοιχείων τῆς λογίας παραδόσεως, στοιχείων τοῦ λεξικοῦ, τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ συντακτικοῦ. Ὁ διανοθεὶς δρόμος εἶναι ἤδη μακρὸς καὶ γόνιμος.

Κύριοι συνάδελφοι, εἰς τὴν πρόχειρον ταύτην ὁμιλίαν ἐξέθεσα σκέψεις τινάς, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὰ ἔργα τῆς Ἀκαδημίας. Δὲν θὰ καταλήξω. Θὰ ἦτο ἀλαζονικὸν ἐκ μέρους μου νὰ διατυπώσω συμπεράσματα καὶ συγκεκριμένας εἰσηγήσεις. Ὑμεῖς εἴσθε τὸ κυρίαρχον σῶμα. Ἐάν τινες τῶν ἐκτεθεισῶν ἀπόψεων τύχουν τῆς προσοχῆς σας, θὰ εἶμαι εὐτυχῆς νὰ προαγάγω αὐτὰς πρὸς τὴν πραγματοποιήσιν.